

stemmen op dictator”

“Mijn vader heeft de slepende ziekte die hem ‘van herder tot schaaap heeft gemaakt’ waardig gedragen. Meteen de grootste *tour de force* van deze trotse dominee”, getuigt Theo Boer. © RR

Wijzig de houding van artsen?

“Een groeiend aantal medici oordeelt dat patiënten voor wie autonomie de hoogste waarde vormt, ook in staat zouden moeten zijn autonoom uitwegen te zoeken voor hun lijden. Een terminale kankerpatiënt verkeert niet in die mogelijkheid, maar anderen beschikken strikt genomen over alternatieve opties, waaronder versterving. Nu beroepen patiënten zich zonder verpinken op hun vermeende ‘recht’ tot hulp bij overlijden. Alsof een arts dat even plichtmatig hoort uit te voeren als pakweg een bevalling. Eigenlijk vergeten ze dat haast elke medicus dergelijke ervaringen liever bespaard blijft. Een aanzienlijk deel van onze bevolking toont naar mijn aanvoelen trouwens begrip voor de oncomfortabele positie waarin een dergelijk verzoek medici plaatst.”

Uw geschriften refereren meer dan eens aan Augustinus (354-430). Welke inzichten biedt hij over de zelfgekozen dood?

“De kerkvader toont zich begripvol voor wie een stervenswens uitspreekt door onder meer extreme pijn. Al benadrukt hij dat ook dan de ‘dood

van elders hoort te komen’. Deze visie bewijst hoe de christelijke traditie helemaal niet rijmt met eindeloos doorbehandelen, spijs hardnekkige vooroordelen. Persoonlijk heb ik bezwaren tegen de uiteenlopende pogingen onze dood beheersbaar te maken. Naast euthanasievormt therapeutische hardnekkigheid daarbij een bron van zorg. Laten we het natuurlijke overlijden herwaarderen.”

“Afhankelijk zijn, vergt een levenskunst die we steeds minder praktiseren.”

Johannes Calvijn (1509-1564) heeft de biecht afgebrand. U bent als protestant wel een voorstander. Waarom?

“Biechten stelt iemand in staat zijn hart te luchten, waardoor hij verlost raakt van het verleden. Dat heb ik een kwarteeuw geleden aan den lijve

ondervonden binnen de toenmalige DDR. Een oudere man heeft mij daar zijn oorlogsverleden en gevechtshandelingen in Nederland uit de doeken gedaan. De volgende nacht is hij vredesvol overleden. Volgens een plaatselijke predikant heeft die gewezen soldaat rust gevonden door zijn hart uit te storten bij een vertegenwoordiger van het ooit bezette land. Ons gesprek is zijn laatste biecht geweest. Een markante ervaring die me leert hoe zonder een dergelijk ritueel essentiële zaken onuitgesproken blijven.”

Raakt dat sacrament niet mee in onbruik door een veralgemeende onschuldwaan (zie Tertio nr. 739 van 9/4)?

“Schuldgevoelens raken duidelijk overstemd in ons ‘tijdperk van de schaamte’. Steeds meer medemensen schamen zich voor hun fouten of tekortkomingen die ze steevast aan het lot toeschrijven. Met die visie zet onze cultuur een aanzienlijke stap achteruit. Zowel het christendom als de verlichting heeft ons bewustzijn aangescherpt voor de menselijke vrij- en verantwoordelijkheid. In de opvoeding van mijn kinderen pro-

beer ik daarom te bewerken dat ze zich eerst rekenschap geven van hoogsteigen fouten.”

In het Nederlands Dagblad heeft u de weldadige impact van vriendschap bezongen. Hoe luiden uw tips voor een rijk sociaal leven?

“Smeed vriendschapsbanden tussen je vijftiende en vijfendertigste. In die levensfase zijn we daarvoor het meest ontvankelijk. Bovendien blijken tochtgenoten die samen met ons de verschillende seizoenen van het leven meemaken uiterst waardevol. Vriendschappen zijn dan ook niet puur een kwestie van intensiteit; hun duur blijkt eveneens van tel. Wees daarom uiterst zuinig op bestaande amicale relaties. Geef ze na een verhuis of kleine fricties niet meteen op.”

Uit welke krachtbron put u voor zoveel engagementen?

“Gewezen Duits bondskanselier Helmut Schmidt schreef zijn motivatie om politiek te bedrijven toe aan zijn intuïtie ‘dass Gott der Herr der Geschichte ist’. Dat aanvoelen vormt ook mijn horizon.”